

Beschrijving van de module

Programma Ervarend Leren

Doel en doelgroep

Het Programma Ervarend Leren (PEL) kent een gevarieerd aanbod. Zo is er het dagprogramma voor gezinnen, de looptocht voor jongeren met ouders en een meerdaags gezinsprogramma.

Het *dagprogramma voor gezinnen* en het *meerdaags gezinsprogramma* zijn bedoeld voor het hele gezin dan wel gezinsleden die vastlopen, last hebben van de situatie en bereid zijn om er samen aan te werken om de relatie te verbeteren.

De *looptocht voor vader/zoon of moeder/dochter* is bedoeld voor jongeren (en hun ouder) tussen de 15 en 23 jaar. De groep bestaat uit maximaal 5 jongeren en hun ouder. Het programma stelt tot doel om:

- De vastgelopen relatie tussen jongeren en hun ouder een impuls geven doordat zij ervaren wat de grenzen en mogelijkheden zijn;
- Perspectief te ontwikkelen over de relatie;
- Te activeren, soms is een stap nodig om weer beweging te krijgen in een vastgelopen relatie;
- Te motiveren om vanuit beide partijen weer te investeren in de relatie;
- Te leren zelf verantwoordelijkheid te nemen om verder te investeren in deze relatie;
- Te leren om op een positieve manier met elkaar te communiceren;
- 'Oud zeer' bespreekbaar maken en waar mogelijk opruimen.

Wanneer jongeren de leeftijd van 18 jaar (bijna) bereiken gedurende de inzet van deze module, kan gebruik worden gemaakt van het model Soepele overgang 18-/18+.

Jeugdhulp Friesland biedt specialistische jeugdzorg op het gebied van opgroei- en opvoedingsproblemen, in de leeftijdscategorie 0 t/m 18 (met een uitloop tot 23) jaar. Jeugdigen uit alle culturen en hun ouders/opvoeders kunnen een beroep doen op Jeugdhulp Friesland, veelal als de normale ontwikkeling van de jeugdige wordt belemmerd. Mogelijk is sprake van psychosociale problemen, psychiatrische problemen, gezinsgerelateerde problemen, psychische problemen, verslavingsproblemen, gedragsproblemen of een combinatie daarvan.

Jeugdigen met een psychiatrische, zintuiglijke, lichamelijke en/of verstandelijke beperking die redelijk sociaal redzaam zijn, worden ook behandeld en/of opgevangen, als dit past binnen de behandelprogramma's en mogelijkheden van Jeugdhulp Friesland. We nemen ook jeugdigen op met een civielrechtelijke maatregel. In specifieke situaties worden jeugdigenkinderen met een strafrechtelijke maatregel behandeld (gedragsbeïnvloedende maatregel).

Opbouw en duur van de module

1. Dagprogramma voor gezinnen

- Het is wenselijk dat de gezinswerker/therapeut van de module waar de jongere in zorg is, deelneemt aan het dagprogramma.
- Verhelderen van de rol van alle betrokkenen in het systeem.
- Doelen waaraan gewerkt gaat worden tijdens het programma, vaststellen.
- Een programma met verschillende activiteiten, mede afhankelijk van de vraag.
- De activiteiten hebben als doel de jongere en de opvoeders te confronteren met hun gedrag en hen hierdoor inzicht te geven in hun gedrag.
- De jongere en de opvoeders leren hun eigen grenzen kennen en verleggen zodat zij meer inzicht krijgen in eigen mogelijkheden.
- De jongere en opvoeders hebben een gezamenlijke positieve beleving en kunnen hierdoor vertrouwen in elkaar herwinnen.
- De activiteiten dienen als oefensituatie voor nieuw gedrag.
- De eigen rol van de jongere en de opvoeders: wat ging er mis, wat moet er veranderen?

- Zich herhalende patronen binnen het systeem zichtbaar maken en als gewenst alternatieven bespreken en oefenen.
- Perspectief formuleren. De jongere en opvoeders leren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun plan en er wordt vastgelegd hoe de zij deze verantwoordelijkheid vorm gaan geven in de komende periode.
- De hulpverlener in het gezin stemt vooraf met het gezin af welke doelen en verwachtingen er zijn ten aanzien van de PEL-gezinsdag. De medewerkers Ervarend Leren zien gezinnen pas op de dag zelf voor het eerst. Aan het einde van het programma wordt er geëvalueerd en wordt er afgesloten. De hulpverlener die in het gezin werkt zorgt voor de transfer van het geleerde naar de dagelijkse praktijk.
- Er vinden gesprekken plaats met de medewerkers Ervarend Leren, de opvoeders en de betrokken hulpverlener/aanmelder. De belangrijkste doelen: geven van een impuls, nemen van afstand, confrontatie met eigen gedrag en ontwikkelen van perspectief, zelf verantwoordelijkheid (leren) dragen.

2. Looptocht voor jongeren en ouders (vader-zoon en moeder-dochter)

- Met de jongere, het systeem en de verwijzer worden doelen voorafgaand aan de tocht bepaald.
- De activiteiten hebben als doel de jongere en ouder te confronteren met hun communicatie/gedrag en hen hierdoor inzicht te geven in elkaars en eigen gedrag.
- De jongere en ouder leren grenzen kennen en verleggen.
- De jongere en ouder hebben een gezamenlijke positieve beleving en kunnen hierdoor vertrouwen in elkaar herwinnen.
- De activiteiten dienen als oefensituatie voor nieuw gedrag.
- De eigen rol van de betrokkenen, wat ging er mis, wat moet er veranderen?
- Perspectief formuleren. De jongere en ouder nemen zelf verantwoordelijkheid voor hun plan en er wordt vastgelegd hoe zij dat vorm gaan geven in de komende periode.
- Het plan van jongere en ouder wordt overgedragen aan de rest van het systeem en betrokken hulpverleners zodat die kunnen helpen met het uitvoeren van het plan.
- Ervarend Leren kan de jongere en ouder ondersteunen bij het maken van de koppeling van de ervaringen die zij hebben opgedaan tijdens de tocht met de situatie van nu. De rol van Ervarend Leren kan zijn: wie pakt wat op en op welke wijze? Er worden afspraken gemaakt over de taakverdeling.
- Aan het einde van de tocht vinden er nog meerdere gesprekken plaats met de jongere, de ouders en de betrokken hulpverlener. Hiervan wordt een kort verslag gemaakt wat wordt opgeslagen in het cliëntregistratiesysteem.
- De rest van het gezinssysteem wordt bij de voorbereiding en de uitvoering en transfer nauw betrokken door middel van een informatiebijeenkomst, gesprekken en telefonisch contact.

3. Meerdaags gezinsprogramma

- Een meerdaags programma met als belangrijkste doelen: geven van een impuls in de dynamiek van het gezin, nemen van afstand, rust, confrontatie met eigen gedrag en ontwikkelen van perspectief, zelf verantwoordelijkheid (leren) dragen, een gezamenlijke positieve ervaring.
- Het is nodig dat de gezinswerker/therapeut van de module waar de jongere in zorg is voor een aantal uren deelneemt aan het programma. Het doel hiervan is dat de hulpverlener door kan werken met de behaalde inzichten en resultaten tijdens het programma.
- Verhelderen van de rol van alle betrokkenen in het systeem. Met jongere, systeem en hulpverlener/aanmelder worden doelen voor het programma bepaald.
- Afhankelijk van de hulpvragen wordt een programma met verschillende activiteiten op maat aangeboden.
- De activiteiten hebben als doel de herhalende gedragspatronen van de jongere en de opvoeders zichtbaar te maken, te bespreken en alternatieven te bespreken/aan te reiken en te oefenen met nieuw gedrag.
- De jongere en de opvoeders leren hun eigen grenzen kennen en verleggen zodat zij leren wat hun mogelijkheden zijn.
- De jongere en opvoeders hebben een gezamenlijke positieve beleving en kunnen hierdoor vertrouwen in elkaar herwinnen.

- Perspectief formuleren. De jongere en opvoeders leren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun plan en er wordt vastgelegd hoe de zij deze verantwoordelijkheid vorm gaan geven in de komende periode.
- De hulpverlener in het gezin stemt vooraf met het gezin af welke doelen en verwachtingen er zijn ten aanzien van het meerdaags gezinsprogramma. Aan het einde van het programma wordt er geëvalueerd en wordt er afgesloten. De hulpverlener die in het gezin werkt zorgt voor de transfer van het geleerde naar de dagelijkse praktijk. Aan het eind van het traject vullen alle leden van het gezin een vragenlijst om inzicht te krijgen in de effecten van het programma.

Algemeen Handelingskader

Heeft een kind onze zorg en behandeling nodig, dan bieden we dit zoveel mogelijk in de eigen omgeving van kind en gezin. Dicht bij het gewone leven. Jeugdhulp Friesland werkt volgens de systematiek van 5x gezin, waarbij een volgende stap pas plaatsvindt, als de vorige niet haalbaar is:

1. Thuis
2. Netwerkleeggezin
3. Bestandspleeggezin
4. Bestandspleeggezin met extra ondersteuning
5. Gezinshuis

We richten ons altijd op herstel van de normale positieve ontwikkeling van de jeugdige. Behandeling en zorg begint met goede observatie en diagnostiek, heldere formulering van de problematiek én de mogelijkheden van “het systeem” rond het kind. Behandelen wordt door Jeugdhulp Friesland gezien als een proces van hypothesetoetsend of handelingsgericht werken: voordoen, samendoen en laten doen. Gedurende de behandeling zijn we erop gericht dat de jeugdige/ het gezin weer zelfstandig verder kan. Wanneer kinderen (tijdelijk) niet meer thuis kunnen wonen, focussen we op zorgen voor, waarbij (terugkeer naar) wonen in een gezin het hoogste doel blijft. Onze behandeling en zorg zijn altijd dialooggestuurd, oplossingsgericht, systeemgericht, resultaatgericht en competentiegericht).

Specifiek Handelingskader

Er wordt uitgegaan van de methodiek Ervarend Leren. De jongere (en zijn gezin) worden geplaatst in een andere, onbekende situatie waar hij/zij op zichzelf is aangewezen. De jongere heeft geen uitwegen en moet met zichzelf aan de slag gaan. De jongere krijgt door te doen, te ervaren, dus door succeservaringen, weer zelfvertrouwen. De jongere ontdekt zijn/haar eigen kracht en met behulp van de medewerker van Ervarend Leren kan hij/zij zijn/haar leven weer richting geven, eigen keuzes maken en daar zelf verantwoordelijkheid voornemen. Dat leidt ertoe dat de jongere zich (her)oriënteert op zijn/haar leven en voor zichzelf een nieuw toekomstperspectief ontwikkelt. De benadering is activerend, outreachend en toekomstgericht.

De medewerkers werken met de ervaringscyclus die is gebaseerd op de leercyclus van Kolb (1984):

- concrete ervaringen (wat zie ik, wat maak ik mee, wat ervaar ik in de huidige situatie);
- observatie en reflectie (wat roept het bij mij op, wat vind ik ervan, wat wil ik ermee);
- vorming van abstracte begrippen en generalisatie (hoe kan ik de ervaringen en mijn gedachten erover gebruiken en hoe kan ik ze dusdanig abstraheren of in een model onderbrengen die bruikbaar is voor mijn ((toekomstig) handelen);
- toetsen van de begrippen in de nieuwe situatie (wat levert de nieuwe aanpak in de praktijk op).

Volgens de systeemtheorie heeft de jongere met (en in) diverse systemen relaties. Veranderingen in één van de systemen van de jongere beïnvloedt zijn/haar gedrag in andere systemen. Ondersteunende middelen als een netwerkschema en genogram worden ingezet.

De volgende richtlijnen van het NJi zijn van toepassing op deze module: ADHD, Crisisplaatsing, Ernstige gedragsproblemen, KOPP, Middelengebruik, Gezinnen met meervoudige en complexe problemen, Problematische gehechtheid, Residentiële jeugdhulp, Scheiding en problemen van

jeugdigen, Seksuele ontwikkeling, Stemningsproblemen, Signaleren trauma gerelateerde problemen en Uithuisplaatsing.

De uitgangspunten van Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) zijn leidend gedurende het gehele diagnostische en behandeltraject.

Er zijn in Nederland een aantal PEL-programma's. Het programma ervaren leren wordt op verschillende manieren ingezet binnen deze programma's. Het verschil tussen PEL in Friesland en de andere PEL-programma's is dat Friesland als enige dagprogramma's en looptochten organiseert.

Bewaking van Kwaliteit en Veiligheid

Binnen Jeugdhulp Friesland is in een algemeen kwaliteitsstatuut beschreven op welke manier de integrale hulpverlening voor de cliënt is georganiseerd. De taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en onderlinge verhoudingen zijn daarin zodanig beschreven dat de autonomie en regie van de cliënt en zijn/haar systeem zoveel mogelijk wordt gestimuleerd en de kwaliteiten en doelmatigheid van de hulpverlening inzichtelijk en toetsbaar zijn. Indien meerdere professionals als behandelaren/hulpverleners betrokken zijn is het van belang dat een van hen het hulpverleningsproces coördineert en eerste aanspreekpunt is. Binnen Jeugdhulp Friesland is dat de regiebehandelaar. Deze wordt zo dicht mogelijk bij de cliënt en zijn/haar systeem belegd en kan door verschillende functionarissen worden uitgevoerd. Onder bepaalde omstandigheden kan de regie gedelegeerd worden met inachtneming van afstemming met de regiebehandelaar als het gaat om kernbeslissingen.

De kwaliteit van de module wordt bewaakt aan de hand van de resultaten uit de prestatie-indicatoren: doelrealisatie, cliënttevredenheid, reden beëindiging hulp en afname ernst problematiek. Jeugdhulp Friesland voldoet aan de kwaliteitsnormen HKZ, hetgeen betekent dat de cliënt centraal staat en er continu gewerkt wordt aan het verbeteren van de hulpverlening.

Daarnaast is er voor PEL een structuur voor de kwaliteitsbewaking opgezet. Onderdeel van de kwaliteitsbewaking zijn het teamoverleg met casuïstiek overleg, rapportage en registratie. PEL Jeugdhulp Friesland is aangesloten bij het Platform Jeugdhulp Buitenland. De organisaties die aangesloten zijn bij het platform voldoen allemaal aan de kwaliteitsmaatstaven zoals deze zijn opgesteld door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). De organisaties werken nauw samen met elkaar en met de IGJ.

Onderzoek en Effectiviteit

Er is geen Nederlands onderzoek naar de effectiviteit van de module.

Betrokken disciplines

Gedurende de behandeling zijn de volgende disciplines betrokken:

- Ambulant begeleider PEL
- Gedragswetenschapper

Gerelateerde documenten

Ruikes, T. (1994). Ervaren en leren: theorie en praktijk van ervaringsleren voor jeugdhulpverlening. Utrecht: uitgeverij SWP.